

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Suomen Toimintaterapeuttiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Toimintaterapeuttiliitto katsoo, että korkeakoulujen tutkintokoulutuksen tulee olla maksutonta. Esitys on lähtökohtaisesti ja periaatteellisesti maksuttomuuden periaatetta vastaan ja Toimintaterapeuttiliitto vastustaa tätä esitystä. Perustelemme näkemyksemme sillä, että kyseessä on periaatteellinen ja perustavanlaatuinen kysymys korkeakoulutuksen maksuttomuudesta, jota tällä esityksellä ilman laajempaa yhteiskunnallista keskustelua yritetään muuttaa. Lisäksi esityksessä olevan kirjauksen mukaan ohjausryhmästä valtaosa on vastustanut ehdotuksen eteenpäin viemistä ja myös tähän perustuen esitystä ei tulisi edistää vaan käynnistää laaja sekä avoin keskustelu suomalaisen korkeakoulutuksen maksuttomuudesta ja maksullisuudesta sekä siitä, miten tähän kokonaisuuteen suhtaudutaan tulevaisuudessa.

Esityksessä ei ole huomioitu säänneltyjen sote-alojen erityispiirteitä. Toimintaterapeutit ovat laillistettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä eikä ammattia voi harjoittaa ilman tätä laillistusta. Toimintaterapeutiksi opiskelevan on ihmisten terveyden sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta välttämätöntä soveltua alalle ja saavuttaa opintojensa aikana tietty osaaminen. Tällöin tilanne, jossa opintoihin olisi mahdollista päästä ensisijaisesti varallisuuden perusteella, muodostaa riskin mm. asiakas- ja potilasturvallisuudelle. Vaikka esityksessä (s. 33) pidetään epätodennäköisenä sitä, että korkeakoulut alkaisivat tarjota maksullista avoimen korkeakoulun tutkinnon suorittamista hakupainealoille, joilla on keskeistä karsia opiskelijoita valintaperustein, mahdollisuuden avaaminen lain tasolla nykyisessä rahoitustilanteessa voi mahdollisesti silti ohjata tähän. Lisäksi esimerkiksi toimintaterapeutiksi opiskelu vaatii usean, useampia viikkoja kestävästä käytännön harjoittelujaksojen suorittamisesta. Herääkin kysymys, aiheuttaisiko esityksen mukainen toteutustapa sen, että ns. maksullista väylää opiskeleva henkilö itse joutuisi maksamaan myös palkattomassa harjoittelussa toimimisesta? On hyvä huomioida, että samanaikaisesti harjoitteluiden suorittaminen käytännössä vaatii henkilön poissaoloa mahdollisesta palkkatyöstään.

Esityksestä jää vaikutelma, että siinä pidetään lähtökohtana tilannetta, jossa toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen taustalla on pääasiassa ihmisen halu vain opiskella eikä

esimerkiksi perustellusta syystä vaihtaa alaa. Esityksessä ei kokonaisuudessa huomioida alan vaihtamisen yhteiskunnallista merkitystä vaikkapa tilanteissa, joissa henkilöllä on esimerkiksi vaikeuksia työllistyä aiemmin opiskelemalleen alalle. Toimintaterapeuttiliitto huomauttaa, että esimerkiksi toimintaterapeuttiopiskelijoiksi hakeutuu paljon alan vaihtajia, joissa alan vaihdon taustalla on erilaisia syitä.

Esityksessä viitataan useaan kertaan jatkuvaan oppimiseen. Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia tulisi kuitenkin kehittää toisella tapaa ja laajempaan kokonaisuutena eikä esitys laajasti parantaisi jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia. Toimintaterapeuttiliitto katsoo, että jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien parantamiseksi tulee kehittää esimerkiksi toimintaterapeuteille suunnattua täydennys- ja erikoistumiskoulutusta sekä kehittää aikuiskoulutustuen korvaava malli jatkuvan oppimisen mahdollistamiseksi.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksen taustalla oleva tavoite koulutus- ja osaamistason nostosta on kannatettava. Muilta osin Toimintaterapeuttiliitto ei tue esityksen tavoitteita koulutus- ja osaamistason lisäämiseksi maksullisen koulutuksen kautta. Tutkinnon suorittaminen maksullisena koulutuksena on myös yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa vastaan.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Toistamme tässä näkemyksemme, että Toimintaterapeuttiliitto vastustaa 10§ ja 12c§ mukaisia muutoksia lainsäädäntöön. Ne tulisi jättää tekemättä.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

-

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Toimintaterapeuttiliitto pitää ongelmallisena sitä, että opintotuki ei koskisi maksullista tutkintoa suorittavaa opiskelijaa. Tämä vahvistaa sitä, että opintojen suorittaminen kytkeytyy varallisuuteen ja luo epätasa-arvoa eri sosioekonomisista taustoista tulevien opiskelijoiden välille. Yhdymme myös Akava ry:n näkemykseen tämän kirjauksen tuovan heikennyksiä pienituloisten mahdollisuuksiin hyödyntää koulutusväylää.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

-

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Esityksen vaikutusten arvioinnit ovat puutteellisia, sillä esimerkiksi kunnollinen kansainvälinen vertailu puuttuu esityksestä kokonaan. Kuten vaikutusten arvioinnissakin todetaan, esityksellä voi olla vaikutusta myös muuhun korkeakoulutukseen. Vaikutusten arvioinnissa ei tarkastella lainkaan sitä, että miten esimerkiksi sote-aloilla olevat pakolliset harjoittelut toteutettaisiin maksullisen avoimen amk:n tutkinnon yhteydessä ja mitä tehtäisiin tilanteessa, jossa opiskelijalla ei olisikaan esimerkiksi alalle soveltumattomuuden näkökulmasta mahdollisuutta läpäistä harjoitteluja eikä näin ollen suorittaa tutkintoa loppuun. Keskeistä on huomioida, että esimerkiksi toimintaterapeuttien harjoittelut ovat yleensä palkattomia. Tällä hetkellä harjoittelupaikkojen suhteen yleisesti on etenkin sote-aloilla riittävyys-haasteita.

Vaikka esityksessä on esitelty myös ns. heikentämiskielto, epäselväksi jää, miten tosiasiallisesti valvotaan, ettei muun koulutuksen laatu heikkene. Esityksestä jää vaikutelma, että mekanismeja ja tietopohjaa asiasta ei tällä hetkellä ole eikä kirjaus siitä, että tätä OKM:n toimesta kehitetään, ole riittävä. Muilta osin yhdyimme Akava ry:n näkemyksiin vaikutustenarvioinnin puutteista liittyen henkilöstövaikutuksiin sekä opintojen vaikutuksista työttömyysturvaan.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

Toimintaterapeuttiliitto ei kannata lain voimaantuloa.

Muut huomiot ja näkökohdat

Toimintaterapeuttiliitto yhtyy Akava ry:n näkemyksiin kokonaisuudessaan koskien opiskelijavalintojen puuttumista avoimen väylästä, harjoittelupaikoista sekä yhdenvertaisista koulutusmahdollisuuksista kaikille, joka on ollut suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeinen tekijä tähän asti.

Wikman Kirsi
Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry